

5. fejezet

Az egészségkárosodottaknak nyújtott szociális támogatások

Forgó Györgyné

A nyugdíj- és nyugdíjszerű ellátások és a fogyatékosági támogatás mellett az egészségkárosodottak számára számos egyéb szociális jellegű pénzbeli, s egyéb támogatási forma létezik. Ezek a támogatások

- megfelelő jövedelem hiányában biztosítják a megélhetést (*megélhetést biztosító ellátások*);
- kompenzálják az egészségkárosodással, a megváltozott munkaképességgel kapcsolatos többletköltségeket, terheket (*jövedelemkiegészítő ellátások*);
- *természetbeni ellátások*, s azok támogatásai.

A szociális ellátásokra való jogosultságot eltérő időszakokban kiadott különböző törvények határozzák meg, s ennek is köszönhetően ezek a támogatások sokrétűek, szerteágazóak, nem képeznek egységes rendszert.

Megélhetést biztosító ellátások

Rendszeres szociális járadék. A rokkantsági nyugdíjellátás mellett a megváltozott munkaképességűek legjelentősebb pénzbeli ellátási formája, amelyre az jogosult, akinél a munkaképesség-változás mértéke 50%-os, s a rokkantsági nyugdíjhoz életkora szerint szükséges szolgálati idő felével rendelkezik, és rehabilitációs munkahelyet nem tudnak számára biztosítani, nem áll munkaviszonyban, szövetkezeti tagsági vagy be-
dolgozói viszonyban. A rendszeres szociális jára-

dékban részesülő személy keresőtevékenységet a rokkantsági nyugdíjrendszer szabályai szerint folytathat, vagyis keresetének legalább 20%-kal kevesebbnek kell lennie a megrokkánás előtti átlagkeresetnél. Magyarországon rendszeres szociális járadékban jelenleg több mint 200 ezer fő részesül.

Rokkantsági járadék. A központi költségvetés által finanszírozott nyugdíjszerű ellátás azon 18. életévét betöltött személy számára, aki munkaképességét 25. életévének betöltése előtt teljesen (100%-ban) elvesztette. Rokkantsági járadékra nem jogosult, aki térítésmentes intézeti elhelyezésben részesül. Magyarországon a rokkantsági járadékosok száma jelenleg meghaladja a 25 ezret.

Rendszeres szociális segély. A települési önkormányzat állapítja meg azok számára, akik

- munkaképességüket legalább 67%-ban elvesztették,
- a vakok személyi járadékában részesülnek,
- fogyatékosági támogatásban részesülő aktív korúak, ha megélhetésük nem biztosított, és családjukban az egy főre jutó havi jövedelem nem haladja meg az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 80%-át.

A rendszeres szociális segély mértékét úgy kell megállapítani, hogy az ellátásban részesülő havi jövedelme elérje az öregségi nyugdíj legkisebb összegének 80%-át. Magyarországon a rendszeres szociális segélyben részesülők száma meghaladja a 140 ezret. (Ez az adat tartalmazza a nem

fogyatékos aktív korú nem foglalkoztatott segélyezettet is).

Egészségkárosodási járadék. Ez a járadékforma a munkaképességét legalább 36%-ban elvesztett, nem rehabilitálható bányász dolgozót illeti meg, amennyiben egyéb keresetkiegészítésben, táppénzben, baleseti táppénzben nem részesül.

Átmeneti járadék. A központi költségvetés által finanszírozott nyugdíjszerű ellátás, melyre az jogosult, aki

- munkaképességét legalább 50%-ban elvesztette,
- az öregségi nyugdíjhoz szükséges szolgálati idővel rendelkezik,
- az öregségi nyugdíjkorhatárt 5 éven belül eléri,
- egészségének károsodása miatt eredeti munkakörében nem foglalkoztatható.

Magyarországon jelenleg több mint 10 ezer fő részesül átmeneti járadékban.

Jövedelemkiegészítő ellátások

Magasabb összegű családi pótlék. A tartósan beteg vagy súlyosan beteg gyermek vér szerinti vagy örökbe fogadó szülője, nevelőszülője, gyámja részesül ebben az ellátásban a 18 évesnél fiatalabb gyermek után, aki a külön jogszabály (5/2003. (II.17.) EszCsM rendelet) meghatározott betegsége, illetve fogyatékosága miatt állandó vagy fokozott felügyeletre, gondozásra szorul, s azon 18 évnél idősebb személy, aki munkaképességét legalább 67%-ban elvesztette és tartós betegsége, illetve fogyatékosága 18. életévének betöltése előtt alakult ki, és az állapota 1 éve tart, vagy előreláthatólag legalább 1 évig fennáll. Magyarországon jelenleg csaknem 90 ezer fő részesül ebben az ellátásban.

A megváltozott munkaképességűek keresetkiegészítése. Akkor jár a munkavállalónak, ha munkaképességének megváltozása miatt eredeti munkakörében nem dolgozhat, s őt rehabilitáció céljából más munkakörbe áthelyezik, betanítják vagy szakképzésben részesítik. Átmeneti keresetkiegészítés jár a munkaviszonnyal rendelkező, de a keresetkiegészítésre nem jogosult munkavállaló számára. Azt a megváltozott munkaképességű mezőgazdasági szövetkezeti tagot, akit rehabilitáció céljából helyeznek más munkakörbe, jövedelemkiegészítés illeti meg.

Személyi jövedelemadó-kedvezmény. A súlyos fogyatékos személy összevont adóalapjának adóját csökkenti. A súlyosan fogyatékos elhalt esetében a vele közös háztartásban élők közül egy személy jogosult az igénybe vételére.

Ápolási díj. A tartósan gondozásra szoruló személy otthoni ápolását ellátó nagykorú hozzátartozó részére biztosított anyagi hozzájárulás.

Az ápolási díjra az a hozzátartozó jogosult, aki önmaga ellátására képtelen, állandó és tartós felügyeletre szoruló súlyosan fogyatékos, vagy 18 évesnél fiatalabb tartósan beteg személy ápolását végzi. Az ápolási díj összege ez esetben nem lehet kevesebb, mint az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összege.

Méltányosságból (önkormányzat saját rendeletében foglaltak alapján) állapítható meg, ha az ápolt 18 év feletti tartósan beteg. Ekkor az összeg az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 80%-ánál kevesebb nem lehet. Az ellátás folyósításának időtartama nyugdíjszerző szolgálati időnek minősül, mivel a folyósított összegből nyugdíjjárulékot vonnak.

Az ápolási díj szempontjából tartósan betegnek minősül az a személy, aki a fekvőbeteg-szakellátást nyújtó intézmény vagy az illetékes szakrendelő intézet arra jogosult szakorvosa által kiadott zárójelentés, igazolás alapján a házi orvos szakvéleménye szerint előreláthatólag három hónapnál hosszabb időtartamban állandó ápolást, gondozást igényel.

A súlyos fogyatékoság kritériumait a fogya-

tékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény és a végrehajtásról szóló 141/2000. (VIII.9.) korm. rendelet határozza meg.

Természetbeni szociális ellátások

Közgyógyellátás. A közgyógyellátási igazolvánnyal rendelkező személy térítésmentesen jogosult a társadalombiztosítás által támogatott egyes gyógyszerekre, gyógyászati segédeszközökre, fizioterápiás kezelésre.

A közgyógyellátásra – alanyi jogon – jogosultak között szerepelnek a rokkantsági nyugdíjasok, s azok, aki I–II. csoportú rokkantságuk alapján részesülnek nyugellátásban, baleseti nyugellátásban; az, aki saját jogon jogosult magasabb összegű családi pótlékra vagy aki után szülője vagy eltartója magasabb összegű családi pótlékban részesül. Továbbá az a rendszeres szo-

ciális segélyezett, akinek munkaképesség-csökkenése a 67%-ot eléri, vagy a vakok személyi járadékában, illetőleg fogyatékosági támogatásban részesül.

Szociális szolgáltatások. Az állam vagy az önkormányzatok által az egészségkárosodottak számára biztosított szociális szolgáltatások közé tartoznak a házi segítségnyújtás, a pszichiátriai betegek, a fogyatékos személyek lakókörnyezetben történő ellátását támogató szolgálatok, az idősek otthonai, a fogyatékos személyek, a pszichiátriai betegek, a szenvedélybetegek otthonai, a pszichiátriai, a szenvedélybetegek, a fogyatékos személyek rehabilitációs intézményei, a nappali ellátást nyújtó intézmények, az átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények, a lakóotthonok.

A megváltozott munkaképességűek és a fogyatékosok ellátásait az *5.1. melléklet* mutatja be.

Magyarországon a közgyógyellátásban jelenleg csaknem 500 ezer fő részesül, az alanyi jogon ellátottak száma meghaladja a 200 ezret.

5.1. melléklet. A rokkantak és a fogyatékosok ellátásai

Típus szabályozása	Jogosult	Megállapítója és mértéke	Forrása
1. Rokkantsági nyugdíj (1997. évi LXXXI. törvény)	Aki egészségromlás, illetőleg testi vagy szellemi fogyatkozás következtében munkaképességét 67%-ban elvesztette, és ebben az állapotában javulás egy évig nem várható.	OEP Orvosszakértői Intézete, Nyugdíjbiztosítási Igazgatóság. Mértéke a megrokkánás időpontjában betöltött nyugdíj életkortól a megállapításáig szerzett szolgálati idő tartamától és a rokkantság fokától függ. (III. rokkantsági csoportba tartozik az, aki rokkant, de nem teljesen munkaképtelen, II. rokkantsági csoportba tartozik az, aki teljesen munkaképtelen, de mások gondozására nem szorul, I. rokkantsági csoportba tartozik az, aki teljesen munkaképtelen és mások gondozására szorul.) Legkisebb összege 2004-ben: I. rokkantsági csoport 25 160,- Ft II. rokkantsági csoport 24 290,- Ft III. rokkantsági csoport 23 200,- Ft	TB
2. Baleseti rokkantsági nyugdíj (1997. évi LXXXI. törvény)	Aki munkaképességét 67%-ban túlnyomóan üzemi baleset következtében elvesztette és rendszeresen nem dolgozik, vagy keresete lényegesen kevesebb a megrokkánás előtti keresetnél. Jogosult továbbá az is, aki munkaképességét 50%-ban szilikózis következtében vesztette el, és nem dolgozik.	OEP Orvosszakértői Intézete, Nyugdíjbiztosítási Igazgatóság. Mértéke a megrokkánás időpontjában betöltött életkortól a nyugdíj megállapításáig szerzett szolgálati időtartamától és a rokkantság fokától függ. (III. rokkantsági csoportba tartozik az, aki munkaképességének 67 – szilikózis miatt 50 – %-át elvesztette, de nem teljesen munkaképtelen, II. rokkantsági csoportba tartozik az, aki teljesen munkaképtelen, de mások gondozására nem szorul, I. rokkantsági csoportba tartozik az, aki teljesen munkaképtelen és mások gondozására szorul.) Legkisebb összege 2004-ben: I.b. rokkantsági csoport 25 310,- Ft II.b. rokkantsági csoport 24 460,- Ft III.b. rokkantsági csoport 23 290,- Ft	TB
3. Baleseti járadék (1997. évi LXXXIII. törvény)	Az, akinek a munkaképessége üzemi baleset következtében 15%-ot meghaladó mértékben csökkent, de baleseti rokkantsági nyugdíj nem illeti meg. Ha a munkaképesség-csökkenés mértéke a 25%-ot nem haladja meg, a baleseti járadék legfeljebb két éven át, ha meghaladja, a munkaképesség-csökkenés tartamára időbeli korlátozás nélkül jár.	OEP Orvosszakértői Intézete, Nyugdíjbiztosítási Igazgatóság. Mértéke az üzemi baleset okozta munkaképesség-csökkenés fokától függ. (1. baleseti fokozatba tartozik az, akinek munkaképesség-csökkenése 16–25%, 2. baleseti fokozatba tartozik az, akinek munkaképesség-csökkenése 26–35%, 3. baleseti fokozatba tartozik az, akinek munkaképesség-csökkenése 36–49%, 4. baleseti fokozatba tartozik az, akinek munkaképesség-csökkenése 50–66%.) Összege a balesetet közvetlenül megelőző év havi átlagkeresetének adott százaléka. (1. baleseti fokozat 8%, 2. baleseti fokozat 10%, 3. baleseti fokozat 15%, 4. baleseti fokozat 30%.)	TB
4. Megváltozott munkaképességűek keresetkiegészítése (a többször módosított 8/1983. (VI.9.) EüM-PM rend)	Az, aki egészségi állapota miatt eredeti munkakörét nem töltheti be, s új munkakörében kevesebbet keres.	A táppénzhez hasonlóan állapítják meg.	állami költségvetés

Típus szabályozása	Jogosult	Megállapítója és mértéke	Forrása
5. Egészségkárosodási járadék (a többször módosított 8/1983 (VI.9.) EüM – PM rend.)	Az a legalább 36%-os munkaképesség-csökkenet bányász dolgozó, aki életkorától függően a jogszabályban meghatározott ideig földalatti bányász munkát végzett.	A rehab. fogl. megelőző munkaköre átlagkeresetének 50%-a max. össz. az öregségi nyugdíjminimum háromszorosa (2004-ben 69 600,- Ft).	állami költségvetés
6. Rokkantsági járadék (83/1987. (XII. 27.) MT rend.)	A 18. életévét betöltött személy, ha 25. életévének betöltése előtt 100%-ban munkaképtelenné vált.	A mindenkori nyugdíjmelési jogszabályban meghatározottan egységes, 2004. január 1-től, 25 320,- Ft; igénylése, elbírálása, megállapítása és folyósítása a rokkantsági nyugdíjjal azonos módon a Megyei Nyugdíjbiztosítási Igazgatóságnál. Folyósító: NYUFIG	állami költségvetés
7. Átmeneti járadék (a többször módosított 8/1983. (VI. 29.) EüM – PM rend.)	Az, aki az öregségi nyugdíjhoz szükséges szolgálati idővel rendelkezik és nem jogosult rokkantsági nyugdíjra, az öregségi nyugdíjkorhatárt 5 éven belül eléri, 50%-os munkaképesség-csökkenésű, és rehabilitációs munkahelyet nem tudnak számára biztosítani.	A várható öregségi nyugdíj 75%-a, de minimálisan a rendszeres szociális járadék összege. Folyósító: NYUFIG	állami költségvetés
8. Rendszeres szociális járadék (többször módosított 8/1983. (VI. 29.) EüM – PM rend.)	Az, aki a rokkantsági nyugdíjhoz életkora szerint szükséges szolgálati idő felével rendelkezik, 50%-os munkaképesség-csökkenésű és rehabilitációs munkahelyet nem tudnak számára biztosítani. A reá irányadó nyugdíjkorhatárt betöltött személy esetén nincs lehetőség a megállapításra.	a. öregségi nyugdíjkorhatárt betöltött személy esetén: 23 790,- Ft b. egyéb esetben: 20 390,- Ft elbíráló: Megyei Nyugdíjbiztosítási Igazgatóság Folyósító: NYUFIG	állami költségvetés
9. Magasabb összegű családi pótlék (5/2003. (II.19.) ESzCsM rendelet)	Az igényt előterjesztő, ha kérelméhez orvosi igazolást mellékel arról, hogy a 18 évesnél fiatalabb gyermek a vonatkozó rendelet mellékletében felsorolt betegségben vagy fogyatékosságban szenved.	A rendeletben meghatározott szakintézmények orvosa, Magyar Államkincstár Megyei Területi Igazgatósága. 13 300,- Ft	állami költségvetés
10. Rendszeres szociális segély (a többször módosított 1993. évi III. törvény)	A 18. életévét betöltött és munkaképességét legalább 67%-ban elvesztett, illetve a vakok személyi járadékában részesülő.	Helyi önkormányzat. A mindenkori öregségi nyugdíj legkisebb összegének 80%-a. (2004-ben 18 560,- Ft)	állami költségvetés
11. Vakok személyi járadéka (6/1971. (XI. 30.) EüM rend., 1032/1971. (VII.14.) Korm. hat.)	A 18. életévét betöltött erősen látáscsökkenet, illetve vak személy, aki látását tartósan (1 év), ill. véglegesen elvesztette; 2002. július 1-jétől új jogosultság megállapítására nem kerül sor.	1997. december 31. utáni időponttól megállapított járadék összege 11 480,- Ft.	állami költségvetés

Típus szabályozása	Jogosult	Megállapítója és mértéke	Forrása
12. Súlyos mozgáskorlátozottak közlekedési támogatása (a többször módosított 164/1995. (XII. 27.) Korm. rend.)	Az, aki: – súlyos mozgáskorlátozottnak minősül (3. vagy 1. évet betöltött) – házastárs vagy szülő (kivételes esetben testvér, gyermek) és az egy főre jutó tárgyévvel megelőző évi havi átlag nettó jövedelme a tárgyév január 1-jén az öregségi nyugdíjminimum 2,5-szeresét nem haladja meg.	Gépjárműszerz.: 60%, max. 300 000,- Ft átalakítás: max. 30 000,- Ft közlekedési tám.: életkortól és aktivitástól függően 7000–28 000,- Ft. Az igényt a lakóhely (tartózkodási hely) alapján illetékes települési önkormányzat jegyzőjéhez kell benyújtani.	állami költségvetés
13. Ápolási díj (a többször módosított 1993. évi III. törvény)	A jegyes kivételével a nagykorú hozzátartozó (Ptk. 685.§ b) pont), ha – önmaga ellátására képtelen, állandó és tartós felügyeletre, gondozásra szoruló 2 év feletti súlyos fogyatékos vagy 18. életévét be nem töltött tartósan beteg személy gondozását, ápolását végzi, – az önkormányzat rendeletében meghatározott feltételek esetén ápolási díj állapítható meg annak a hozzátartozónak, aki 18. életévét betöltött tartósan beteg személy gondozását végzi.	A helyi önkormányzat képviselő-testülete a házi orvos szakvéleménye alapján. Minimumösszege: a. az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összege (23 200,- Ft), b. az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 80%-a (18 560,- Ft).	